

miętnie jak biolog dokonujący wiwisekcji żaby” (s. 75). Skoro zaś ludzkie poznanie nie może dotrzeć do prawdy o wartościach, tym bardziej nie może istnieć żaden ich system. Zatem co, jeśli nie nauka, która milczy na temat wartości, ma ustalać cele kształcenia i właściwego życia? „Oczywiście lud. W jego imieniu będzie zaś występować albo opinia publiczna, albo partia najlepiej reprezentująca jego interesy (często wbrew «fałszywej świadomości» samego ludu), albo wódz stojący na czele narodu. *Vox populi, vox Dei*” (s. 78).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że tytułowe koncepcje – Leo Straussa i Erica Voegelina – przez pryzmat których Autor analizuje przedmiotowe zagadnienia, są jeszcze stosunkowo mało znane w środowisku pedagogicznym. Natomiast implikacje płynące z ich podstawowych tez mogą być cennym źródłem poznawczym zarówno dla filozofii, jak i teorii wychowania. Ujawniają bowiem szereg nadużyć i błędów (wyjaśniając zarazem ich źródła) popełnianych na gruncie szeroko rozumianej teorii dziejów i teorii człowieka, które mniej lub bardziej świadomie są powielane na polu dociekań pedagogicznych, a dzięki temu – uzyskując naukową rekomendację – stają się niejednokrotnie niebezpieczną pożywką dla praktyki pedagogicznej.

Jeśli powyższa, z konieczności skrótowna i wybiórcza charakterystyka książki, nie przekonała o wadze zagadnień podjętych na łamach *Zmierzchu kształcenia?*, warto wspomnieć, że pozycja ta, poza wysokim poziomem merytorycznym, jest napisana językiem bardzo jasnym, przystępnym również dla „niespecjalistów” i przypomina bardziej zbiór esejów popularnonaukowych niż dzieło naukowe, którym na pewno jest.

Anna Szudra-Barszcz
Katedra Filozofii Wychowania KUL

Szkoła w integralnym rozwoju ucznia i nauczyciela – stan faktyczny i postulowany, red. Ryszard Skrzyniarz, Anna Lendzion, Katarzyna Braun, Lublin: Wydawnictwo TN KUL 2012, ss. 426.

Problematyka szkolnictwa znajduje się w sposób oczywisty w kręgu stałego zainteresowania ze strony pedagogów. Jest to istotne i potrzebne, szczególnie w kontekście nieustannych zmian społecznych, obyczajowych, a także legislacyjnych w oświacie. Regulacje te i przemiany pociągają jednakże za sobą nie tylko zmiany w sposobie funkcjonowania placówek. Wpływają one również na to, co zostaje przekazywane wychowankom, a tym samym warunkują kierunek rozwoju ich osobowości. Dlatego też niepodjęcie dyskusji uniwersyteckiej dotyczącej problematyki szeroko pojętej „szkoły”, byłoby wyrazem skrajnej ignorancji.

Temu wyzwaniu wyszli naprzeciw pedagodzy, uczestniczący w międzynarodowej konferencji zatytułowanej: „Pedagogiczna wielowymiarowość rozwoju: Jednostka – przestrzeń społeczna – instytucja”, która odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II z okazji jubileuszu 30-lecia reaktywacji tamtejszego Instytutu Pedagogiki. Publikacja jest pokłosiem tegoż wydarzenia.

Jej redaktorzy naukowci zaznaczyli we wstępie, że ich pragnieniem jest, aby książka stanowiła impuls do dalszych badań w tym zakresie. Nie roszczą sobie tym samym prawa do uznania, że temat jest zamknięty i opisany w sposób kompletny. Wyrażają jedynie nadzieję, że pozycja ta pozwoli pełniej spojrzeć na obszar zagadnień związanych ze współczesnym szkolnictwem.

Publikacja została podzielona na trzy zasadnicze części. Pierwsza z nich zbiera artykuły wpisujące się w szerszy krąg zagadnień, związanych z wielowymiarowością zadań kształcenia i wychowania w szkole współczesnej. Znajdują się w niej m.in.: refleksje Krystyny Chałas i Beaty Komorowskiej na temat teorii szkoły, ze szczegółową analizą jej funkcjonowania, w świetle teorii szkoły humanistycznej, uczącej się i twórczej; rozważania Jerzego Niemca dotyczące kwestii intencji, tendencji i wpływów edukacyjnych, a także ich konsekwencji dla zadań realizowanych w szkole; a także rozważania Adama Maja na temat związków zachodzących pomiędzy faktem życia człowieka, w które wpisane są określone wartości, a procesem edukacyjnym szkoły, w którym tenże uczestniczy. Podjęto także tematykę szkolnictwa prywatnego, ukazując jego specyfikę, uwzględniającą powody i motywacje wyboru tego typu szkolnictwa, a także argumenty zarówno na korzyść, jak i przeciwko jego funkcjonowaniu. Spojrzano także na edukację pod kątem tego, czy – a jeśli tak, to w jaki sposób wpływa ona na jakość życia osoby. Poszukiwano odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki odgrywają w tym procesie szczególną rolę? Elżbieta Gawel-Luty ukazała klasę szkolną jako miejsce szczególnego spotkania ucznia z nauczycielem, a konsekwencją tej wzajemnej interakcji są zainicjowane różne procesy, wpływające na osobowość zarówno jednej, jak i drugiej strony. Uczeń i nauczyciel, jako dwa podstawowe podmioty szkoły, stanowią także centralny punkt rozważań w odniesieniu do ich relacji osobowej, wychodzącej jednak poza klasę szkolną. Mariola Pałka-Pilecka analizuje filozoficzny aspekt istoty relacji osobowych i przedstawia rolę oraz znaczenie nauczyciela (nierządco rozumianego jako mistrza) w tym procesie. Podkreśla, że znaczące jest tutaj jego postępowanie i postawa, które mają być czymś stałym, właściwym mu, a nie jedynie pozorem czy maską przyjmowaną na określony czas.

Następnie podjęto tematykę rozwoju podmiotowości wychowanka. Dociekanie to zostało poprowadzone w sposób bipolarny – z jednej strony ukazano szanse, czyli wszystko to, co wpływa pozytywnie na ten rozwój, a z drugiej zagrożenia – czyli czynniki hamujące ten proces. Dalsze refleksje dotyczyły problematyki marginalizacji wychowanka, dotkniętego w sposób szczególny zjawiskiem ubóstwa, a także zagadnień z zakresu szeroko pojętych szans i potrzeb edukacyjnych uczniów z placówek wiejskich. Część tę zamyka artykuł prezentujący sytuację dzieci – migrantów z Kaukazu, w kontekście ich funkcjonowania w polskiej rzeczywistości szkolnej i szerszej – kulturowej.

Druga część została zatytułowana: „Teoria i praktyka pedagogiczna szkoły na różnych etapach edukacji”. Otwiera ją analiza, której przedmiot stanowi fakt wychowywania dzieci na poziomie przedszkolnym, w odniesieniu do koncepcji teorii war-

stwicowej, rozwiniętej przez wybitnego pedagoga, związanego z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II – Stefana Kunowskiego. Problematyka edukacji wczesnoszkolnej została z kolei poddana krytycznemu spojrzeniu z perspektywy reformy edukacji, wprowadzającej zmiany, m.in. z zakresu obniżenia wieku realizacji obowiązku szkolnego. Na problem indywidualizacji podejścia w stosunku do najmłodszych uczniów zwróciła uwagę Ewa Skrzetuska. Dziećmi starszymi, aczkolwiek kończącymi ten sam etap edukacji, zajęła się w swoich badaniach Lilianna Kostańska. Zaprezentowała ona wyniki, będące odpowiedzią na wcześniej postawione przez nią problemy badawcze dotyczące funkcjonowania w roli ucznia oraz akceptacji i przynależności do grupy rówieśniczej, zależnych od środowiska wychowawczego. Następnie podjęto temat szkoły gimnazjalnej i roli, jaką odgrywa ona w rozwoju uczniów. Refleksja ta, wsparta badaniami, stanowi także studium nad zagadnieniem zjawiska tzw. bezradności pedagogicznej. Inne istotne problemy, jakie zostały omówione, dotyczą kwestii ekologicznych i ich obecności na różnych etapach nauki oraz edukacji zdrowotnej, ukierunkowanej na promocję jakości życia.

„Kształcenie i praktyka pedagogiczna współczesnych nauczycieli” to tytuł ostatniej, trzeciej części publikacji. Elżbieta Jasińska poruszyła zagadnienie kompetencji i tożsamości pedagoga wychowawcy. Tożsamość tę rozumie jako swoiste narzędzie w procesie wychowania, stąd też należy nieustannie dbać o jego jakość. Teresa Bogusława Chmiel omówiła oczekiwania, plany, aspiracje i czynniki decydujące o podejmowaniu studiów pedagogicznych. Postawiła pytanie, kim powinni być kandydaci ubiegający się o przyjęcie na ten kierunek. W analizach odwołuje się do wyników badań sondażowych, zebranych podczas realizacji projektu badania losów zawodowych studentów i absolwentów uczelni wyższych. Dwa ostatnie artykuły dotyczą spraw związanych z europejskim wymiarem zawodu nauczyciela i jego kompetencji w tym zakresie (jest to szczególnie istotne w kontekście funkcjonowania Polski w strukturach Unii Europejskiej i jednocześnie podlegania pod stanowione przez nią prawo) oraz kwestii odnoszących się do poczucia skuteczności zawodowej nauczyciela doskonalącego się, analizowanych na podstawie czerpanej przez niego satysfakcji zawodowej, a także autorefleksji nad jakością funkcjonowania zawodowego.

Problematyka, jaka została zebrana w recenzowanej publikacji, stanowi szerokie spektrum zagadnień oscylujących wokół tematyki szkoły i całego systemu szkolnictwa. Co więcej – jest ona nader aktualna. Poczynając od środowisk mających realny wpływ wychowawczy, idąc dalej, poprzez kwestie roli szkoły w urzeczywistnianiu się osobowym ucznia i wychowawcy, a kończąc na sprawach związanych z rozwojem zawodowym nauczyciela i przemianami systemu szkolnictwa, daje ona czytelnikowi pełniejszy ogłęd tego, co składa się na obecną rzeczywistość wychowawczo-edukacyjną w Polsce. Nie jest ona jedynie oderwaną od praktyki teorią. Poparta badaniami, daje konkretne wskazówki, pomocne w pracy pedagoga. Publikacja ta stanowi więc doskonałą pomoc, a zarazem narzędzie, które z powodzeniem może zostać wykorzystane zarówno przez osoby będące dopiero w trakcie realizacji przygotowania do zawodu pedagogicznego, jak i dla praktyków, mających z tą rzeczywistością realny kontakt od wielu lat.

*Agnieszka M. Kowalczyk
Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL*